

PROLOOG

Frankfurt, januari 1926

Radionieuws 1926:

‘De New Yorkse Gertrude Ederle, dochter van Duitse emigranten, zwemt als eerste vrouw het Kanaal over.’

In de jaren daarna werd ze doof, omdat het zoute water haar al eerder beschadigde trommelvliezen had aangetast. Later liep ze een beschadiging op aan haar wervelkolom, waardoor ze tijdelijk verlamd raakte. Gertrude Ederle vocht haar weg naar het leven terug, leerde weer lopen en zwemmen en zette zich in als zweminstructrice voor dove kinderen.

Gesa Westhof moest een paar keer knipperen, omdat er een sneeuwvlok recht in haar oog dwarrelde, en de contouren van de huizen en mensen werden een ogenblik wazig. Ze hoorde het lawaai van het verkeer om zich heen. Een auto claxonnerde kort. Ze knipperde nog een keer en zag weer scherp.

Ze stond met haar koffer in de hand bij de bushalte voor het station in Frankfurt in een hevige sneeuwbuï te wachten. Ze had een reis van vier uur in een benauwde trein vanuit Bielefeld achter de rug en nu sneed de ijzige wind dwars door haar heen. Toen hij brutaal haar jas liet opwaaien, liep ze naar de overkant van de straat en ging onder het beschermende afdak van een kapsalon staan.

Binnen waren alle plaatsen bezet. Een lichtbaan viel door de hoge ruit op de stoep. Gesa keek toe hoe een kapster het donkere

haar van een cliënte watergolfde. Handig pakte ze met haar kam en haar vingers een paar lokken, draaide ze om een roller en zette ze vast. De vrouw naast haar kreeg een manicure. Een jong meisje, dat evenals haar collega een witte jasshort over haar kleding droeg, vijlde haar nagels en polijstte ze vol overgave tot ze glansden.

Bij de receptie was een andere dame aan het betalen. Ze stopte haar portemonnee terug in haar handtas, trok haar leren handschoenen aan en verliet de salon. Een golf van warmte en geuren stroomde naar buiten toen de deur openging.

‘Wenn dein Schatz die Treue bricht, liebes Kind, dann weine nicht. Nimm doch den Abschied nicht so schwer, es gibt von dem Artikel Gott sei Dank noch mehr’ hoorde ze de vlotte melodie van een nieuwe schlager, tot de deur met het zachte gerinkel van de winkelbel weer dichtging.

Gesa keek of ze een grammofoon zag. Ze tuurde door de ruit en ontdekte een radiotoestel op een tafeltje. Ze hapte naar adem. Hier in het grote Frankfurt was waarachtig een kapsalon waar cliënten naar de radio konden luisteren! Alsof het de vanzelfsprekendste zaak van de wereld was om muziek en nieuws zomaar te horen. Dat was regelrecht wonderbaarlijk! En vooruitstrevend: hier werd niet alleen thuis tussen de eigen vier muren naar de radio geluisterd, maar zelfs in openbare gelegenheden!

Hoewel de zendkwaliteit te wensen overliet en het lied vergezeld ging van geruis en gekraak, was aan de meewippende neuzen van hun schoenen te zien dat alle vrouwen in de salon ervan genoten. Het maakte deel uit van het dagelijks leven en deed hen plezier, terwijl niemand telkens een grammofoonplaat hoefde te verwisselen en erover na moest denken wat hij als volgende zou draaien. Die taken namen de mensen van Radio Frankfurt op zich.

Er verscheen een brede lach op Gesa's gezicht. Ze was zonder het te beseffen wat dichterbij naar de ruit gelopen, het glas besloeg nu door haar warme adem. De vrouwen in de kapsalon keken al-

lemaal naar haar. Ze deed vlug een stap achteruit. Ondanks haar verlegenheid werd haar blij opwinding niet minder. Ze was hier op de juiste plek.

‘Binnenkort horen jullie ook mijn stem uit de radio,’ fluisterde ze in de richting van de vrouwen die haar geamuseerd opnamen, en ze glimlachte nog steeds.

Gesa Westhof wilde niets liever dan een baan bij de radio. Ze stond in vuur en vlam voor het nieuwe medium, ze wilde, nee, ze móést er deel van uitmaken. Om die reden was ze naar Frankfurt gekomen. Het was vast en zeker een wenk van het lot dat ze op het moment van haar aankomst werd begroet door een vrolijk liedje. Uit de radio!

Alles, echt alles had ze ervoor over om een plek in de wereld van de radio te veroveren. Gesa wilde er vanaf het begin bij zijn: zien, horen en meemaken hoe de radio ook in Frankfurt een succes werd. De laatste twee jaar, waarin de uitzendingen de kinderschoenen begonnen te ontgroeien en steeds meer mensen bereikten, was het duidelijk geworden wat voor magie de klanken uit de ether bezaten.

Terwijl ze door de sneeuwjacht terugliep naar de bushalte fantaseerde ze over haar toekomst.

De toestellen zouden beter worden, de uitzendingen gevarieerder en ooit zou in elke huiskamer een radiotoestel staan. En zijzelf, Gesa Westhof, zou als stemactrice meer mensen vermaken dan in theaters en bioscopen bij elkaar mogelijk was. Puur met de betovering van stemmen zou de radio werelden creëren waarin zowel jonge als oudere luisteraars zich konden verliezen.

Met piepende remmen stopte de bus voor Gesa. Ze wachtte tot de passagiers waren uitgestapt, daarna worstelde ze zich met haar koffer in de hand door het middenpad naar een vrije zitplaats.

Woonruimte in Frankfurt kon ze zich niet permitteren. Nog niet. Voorlopig zou ze in een pension in Offenbach verblijven, maar vast niet voor lang.

Schokkend zette de bus zich in beweging. De ruiten waren beslagen. Met haar in een handschoen gestoken wijsvinger veegde Gesa een plekje schoon en keek naar de schemering van de late namiddag buiten. De bus passeerde het stationsplein, reed langs de rivier en over de Wilhelmsbrücke. Aan de ene kant van de Main zag Gesa de werf van de Westhafen, aan de overkant sierden deftige villa's de breed aangelegde kade. Ze lieten de stad achter zich en reden door het veel landelijker aandoende Offenbach. Onder Gesa's voeten ontstonden kleine plasjes doordat de sneeuw onder haar schoenen smolt.

Ze kreeg het warm, trok haar zelfgebreide handschoenen uit en deed haar sjaal af. Daarna haalde ze twee gekreukte krantenartikelen uit haar handtas. Ze vouwde het eerste open en streek het papier glad. Ze had de artikelen al anderhalf jaar altijd bij zich.

Bovenaan was een foto van een gezin afgebeeld. De ouders zaten op een sofa, twee meisjes in gebloemde jurkjes dansten op het tapijt en een opgeschoten jongen zat op zijn knieën op de grond. Zijn ogen waren strak op het radiotoestel gericht dat op een apart tafeltje stond.

De tekst, die Gesa vanbuiten kende, luidde: 'Een avondje thuis in Londen. De *wireless*, zoals men daar de toestellen voor radio-uitzendingen noemt, biedt een breder scala aan vermaak dan alle andere vrijetijdsbestedingen. Het hele gezin schaaft zich 's avonds om de radio en soms wordt er gedanst op de muziek. Om halfzes is er een kinderuurtje ter vermaak van de kleinsten, daarna staan er liederen, nieuwsuitzendingen of concerten van het radio-orkest op het programma. Bijzonder handig voor het dagelijks leven is ook de weersvoorspelling...'

Gesa liet het artikel zakken. Halverwege 1924 had de meerderheid van de Britten al naar de radio kunnen luisteren. De BBC verzorgde sinds 1922 uitzendingen vanuit Londen. Destijds was dat nog toekomstmuziek in Duitsland, maar Gesa was vanaf het eerste

uur gefascineerd geweest door het nieuwe medium.

Zorgvuldig vouwde ze het krantenknipsel weer op en bekeek het andere. De foto bij dit artikel was gemaakt in Manchester. Er stond een grote mensenmassa op, die op een plein in de stad bij elkaar was gekomen om te staken. Het waren allemaal werknemers bij verschillende kranten in Engeland. Van 3 tot 13 mei 1926 hadden zij het werk neergelegd om mijnwerkers in hun eisen voor een hoger loon en betere arbeidsvoorwaarden met hun protest te ondersteunen. Gedurende die tien dagen was de populariteit van het toch al fameuze medium radio omhooggeschoten en was de krant onherroepelijk van zijn plaats als belangrijkste informatiebron verdreven. Een mijlpaal in de geschiedenis. De wijzers van de tijd waren voor iedereen zichtbaar verschoven.

Zoals altijd ging er een huivering van verwachting door Gesa heen wanneer ze naar de foto keek. Ongetwijfeld zou het ook hier in Duitsland zover komen. Radio was de toekomst!

Dit artikel had Gesa het laatste zetje gegeven: als ze de stap wilde zetten, moest ze het nu doen! Ze had tot het eind van het jaar nodig gehad om alles te organiseren en nu was ze hier. Met haar 24 jaar was ze voor het eerst volledig op zichzelf aangewezen. Een bevrijdende gedachte die haar absoluut geen angst aanjoeg, integendeel, ze popelde van ongeduld bij de gedachte aan wat haar in Frankfurt te wachten stond. Ze nam haar toekomst in eigen hand en schrok niet terug voor de uitdagingen die ze het hoofd zou moeten bieden. Ze kende haar doel en zou de weg vinden die haar bracht waar ze wilde zijn: naar de radio.

GESA

Frankfurt, april 1927

Radionieuws 1927:

‘De Oost-Pruisische Hildegard Kwandt wordt als eerste vrouw in het Berliner Sportpalast tot *Miss Germany* verkozen.’

De vrouwen die verloren hadden, gaven dusdanig grof lucht aan hun ongenoegen, dat een krant in een artikel eiste dat kandidates voortaan ook op karakter beoordeeld zouden worden. Hildegard Kwandt maakte goed gebruik van het gunstige moment, ze liep modeshows, werd fotomodel en reisde naar Amerika. Souvenirs aan haar verkiezing tot *Miss Germany* bewaarde ze haar hele leven.

In de winkel op de hoek van de Karlsplatz hing een aanplakbiljet van de Tiller Girls. De danseressen leken op elkaar als het ene ei op het andere met hun lange benen, gekleed in identieke strakke kostuums, hun zwarte haar geknipt in hetzelfde korte bobkapsel en de gelijke pose die ze aannamen. Op het ogenblik verzorgde het Engelse gezelschap met zijn revue een gastoptreden in het Schumann-theater, tegenover het centraal station.

Gesa Westhof betwijfelde of de klanten van de winkel geld overhadden voor revuekaartjes, maar het was aardig van mevrouw Zurcher, de eigenares, om er reclame voor te maken. Gesa zou zelf dolgraag naar de opvoering gaan kijken, maar ze zat op dit moment een beetje krap bij kas.

Boven de ingang stond met ouderwetse zwarte letters op de afbladderende voorgevel: ZURCHER KOLONIALE WAREN, maar dat klopte niet meer met de feiten.

De familie had de zaak moeten inkrimpen als gevolg van de oorlog en de economische crisis, zoals de eigenares jaren later nog altijd bij elke geschikte of ongeschikte gelegenheid graag vertelde. In plaats van uitgestalde buitenlandse waren en delicatessen was er nu niet veel meer dan een koffiehok met een broodjesbar en een standaard met kranten voor de verkoop. In de etalage had mevrouw Zurcher twee statafeltjes neergezet waar gekochte etenswaren meteen verorberd konden worden.

‘Stoelen zet ik niet neer,’ had ze een keer tegen Gesa gezegd, die er regelmatig wat kocht. ‘Ik ben niet achterlijk. De mensen moeten hun koffie maar staand opdrinken en dan weer ophoepelen. Op die manier verkoop ik veel meer en heb ik die druïloren niet aldoor hierbinnen.’

Ze was een opvallend kleine, gezette vrouw van achter in de vijftig, met grijs haar dat in haar nek in een strenge knot was opgestoken. Ze droeg altijd een jasschort en was de ziel van de zaak. Haar vele lachrimpeltjes verrieden dat ze helemaal niet zo nors was als ze zich voordeed.

Vanmorgen kocht Gesa twee rozijnenbroodjes die mevrouw Zurcher in een builtje, een papieren zak, stopte. In de krantenstandaard bij de muur waren naast de verplichte *Frankfurter Nachrichten* ook diverse andere bladen en tijdschriften uit de hoofdstad te vinden. Gesa pakte een geïllustreerde krant. Op de voorpagina stond een foto van een jonge vrouw die met hooggehakte schoenen en gekleed in een badpak in het zand zat en een boeket bloemen in haar handen hield.

Gewaagde compositie, dacht Gesa. Het onderschrift bij de foto luidde: ‘Tijd voor het buitenleven. Opname van de winnares van een schoonheidswedstrijd in badpak.’

Gesa sloeg het blad open. Op pagina drie stond een groot artikel, compleet met foto's, over het bezoek van de Franse president Gaston Doumergue bij koning George in Londen.

'Als je het wilt lezen, moet je betalen, juffie,' vermaande mevrouw Zurcher haar. 'Die twintig pfennig voor dat blaadje zul je toch wel kunnen missen.'

Gesa kocht ook nog een geïllustreerd blad en ging terug naar het appartement van haar vriend, dat in het steegje ernaast lag.

De alleenstaande vrouw die op de begane grond woonde, had een raam opengezet en zat in haar badjas naar buiten te kijken.

'Zo, weer bij meneer de auteur geslapen, jongedame?' riep ze uitdagend toen Gesa dichterbij kwam. Ze trok een speld uit een van de rollers in haar haar, dat ze liet drogen, en stak hem in het stompje van de sigaret die ze rookte. De paar extra rokertjes die ze op die manier creëerde, hadden de huid en haartjes om haar lippen in de loop der tijd oranjegeel gekleurd. Te veel tabak maakte beslist niet mooier.

'Goedemorgen. Wat een lekker zonnetje vandaag, hè?' Gesa liet haar goede humeur niet bederven.

Boven aangekomen stelde ze vast dat haar vriend was opgestaan en in zijn ondergoed aan tafel zat te schrijven.

'Khasana-lippenstift – maakt elke vrouw jonger, frisser, mooier.' Hij rolde met zijn ogen terwijl hij declameerde en Gesa schoot in de lach. Als hij zich boos maakte, was Willi net een pruilend jochie.

'Wat denken die lui eigenlijk, dat ze van mij een reclametekst voor die rommel verwachten?' Hij gooide zijn potlood op tafel.

De huls van metaal, die aan het eind om het potlood zat om het helemaal te kunnen gebruiken, schoot los en viel rinkelend op de grond.

Gesa raapte hem op en duwde hem terug op het potlood. 'Is het beneden je waardigheid als auteur om reclameopdrachten aan te

nemen?’ Lachend ontweek ze de prop papier die Willi in haar richting gooide. Ook hij glimlachte nu.

‘Het is niet principieel verwerpelijk om te werken voor je geld, wist je dat? Dat moeten de meesten van ons.’ Ze streelde hem vol genegenheid over zijn haar en bedacht dat zij zo naar haar werk moest. Iets wat haar gelukkig maakte.

Gesa was elke dag blij dat ze bij de kleine kring radiomensen hoorde die werkten voor de Südwestdeutschen radio-omroep. Maar vandaag nog meer dan anders, want de eerste repetitie voor een fonkelnieuw hoorspel stond op het programma.

‘Heeft een vriend je niet aanbevolen bij Khasana? Ze betalen goed, dat is toch fijn.’

‘Dat kan me niet schelen.’

‘Dat zou wel moeten. Kijk eens.’ Ze bladerde het Berlijnse geïlustreerde blad door. ‘Alleen hierin staan al drie Khasana-advertenties. Een voor coldcream, eentje voor poeder en eentje voor rouge. Dat bedrijf investeert veel in reclame, er zullen vast nog meer opdrachten volgen.’

Opgewekt gaf Gesa haar vriend het potlood terug. In plaats van verder te schrijven, stak hij eerst eens een sigaret aan, inhaleerde diep en blies een dikke rookwolk uit die tussen hen in bleef hangen. Waar zou hij ook heen moeten, in dit kleine hok? Een smal bed nam het grootste deel van de kamer in beslag, verder stond er een tafeltje bij het raam waar Willi aan werkte en de stoel waarop hij zat. In de hoek stond een kast waarvan de afbladderende okergele verf onthulde dat hij eerst rood en daarvoor hemelsblauw was geweest.

Meer dan dit onderkomen kon de ambitieuze schrijver zich niet permitteren, maar Gesa had het vermoeden dat hij het imago van arme poëet maar al te graag cultiveerde.

Ze veronderstelde dat hij met zijn demonstratieve desinteresse in geld zijn eenvoudige afkomst wilde verdoezelen en daar had ze

alle begrip voor. Willi was in armoedige omstandigheden opgegroeid. Hij was al vroeg het benauwende ouderlijk huis ontvlucht, vastbesloten om in zijn eentje zijn weg door het leven te zoeken. Gesa bewonderde hem om wat hij bereikt had. Eigenlijk was het bijna stoutmoedig te noemen om met een dergelijke bescheiden achtergrond auteur te willen worden. Iedereen wist hoe weinig dat opleverde wanneer je niet tot de heel groten behoorde.

Gesa had dezelfde instelling, ze had er alles voor over om haar dromen te realiseren. Willi moedigde haar altijd aan, ze gaven elkaar over en weer kracht. Tegen die achtergrond bezien was het haar volkomen duidelijk waarom hij zijn woonruimte niet met anderen wilde delen. Dat zou een stap achteruit zijn geweest. Hij stak al zijn energie in zijn pogingen om naam te maken als auteur.

Net zoals zij haar uiterste best deed om een bekende stem op de radio te worden, zodat ze financieel onafhankelijk zou zijn. Het was Gesa's grootste nachtmerrie om niet vrij over haar leven te kunnen beslissen.

'Als je iets wilt worden, moet je opofferingen op de koop toe nemen,' zei Willi altijd. 'Maar mensen zoals wij, Gesa, die komen er wel. Wij zijn vechters, geen sukkels. Dat had ik al heel snel in de gaten bij jou. Jij vindt je weg beslist en ik zal je ondersteunen waar ik kan, schatje. We zijn goed voor elkaar.'

Ze leefden in een ongelooflijk opwindende tijd die allerlei kansen en mogelijkheden bood, voor het eerst niet alleen voor de heren der schepping, maar net zo goed voor vrouwen. Althans voor degenen die een beetje lef hadden. Zoals Gesa: ze eiste niets meer en niets minder dan een eigen plek in de maatschappij, een baan bij de radio – waar zij net zoveel recht op had als mannelijke collega's.

Willi was een hartstochtelijk man die leefde en liefhad zoals hij wilde. Afgezien van het feit dat ze hem heerlijk excentriek vond, voelde Gesa zich door hem begrepen. Dat waren twee dingen die ze tot dusver in haar leven had gemist.